

הכל⁵⁷, כי מי שאינו מומחה שטעה בדבר משנה ולא נשא ונתן ביד, חוזר. והטועה⁵⁸ בשיקול הדעת ונשא ונתן ביד, מה שעשה עשוי ומשלם. ומומחה שאין מי שגדול ממנו, מה שעשה עשוי ואין משלם. ונמצאו ששה שערים אחרים שצריכין מחקר⁵⁹, ויש בהן לפנים ולפני לפנים לידע משפטיהן⁶⁰, ואלו הן: טעה⁶¹ בשיקול הדעת ולא נשא ונתן ביד, ומומחה שנשא ונתן ביד וטעה בדבר משנה, ומומחה שטעה בדבר משנה ולא נשא ונתן ביד. ושאינו מומחה שטעה בשיקול הדעת ולא נשא ונתן ביד, או שטעה בדבר משנה ונשא ונתן ביד, או טעה בשיקול הדעת ונשא ונתן ביד. כי חייבין ופטורין וחזרה והעמדה פוגעין זה בזה. וצריכין להשים עיקרין לכללות שפוגעין זה בזה מי שיתברר דינן⁶³. אילו כולן דברי גאון וצ"ל הן.

[מתני'] דיני נפשות מחזירין לזכות. [גמ'] ת"ר מניין ליוצא מבית דין חייב

ואקשינן אי הכי גבי דיני נפשות⁵² נמי נימא חדא קתני. וכי תימא הכי נמי, דקתני מחזירין לזכות [ג, ב] ואין מחזירין לחובה⁵³, חובתו דמאן, הא היכי משכחת לה. ואמרינן, הא נמי משכחת לה זכות דרוצח וחובה לגואל הדם, שכיון שאמרו לו פטור אתה נמצאו מחייבין לגואל הדם אם יהרגנו הריגה⁵⁴. ואקשינן ומשום חובתו דגואל הדם אין מחזירין בזמן שטעו אלא קטלינן להאי. ועוד, מתניתין בין לזכות בין לחובה קתני⁵⁵, תרי בין בין, מניין לך לימא מתניתין חדא קתני לזכות שהיא חובה, ועלתה בקשיא.

רבינא אמר, זיכה את החייב נמי משכחת לה שנשא ונתן ביד, כגון שהיה ביד המלוה משכון ואמר ללוה פטור אתה ונטל המשכון מיד המלוה ונתנו ללוה. טימא הטהור, דאגע בהו שרץ. טיהר הטמא שעירבן עם פירותיו. נמצא ככולן שעשה מעשה בידו.

תוספתא⁵⁶. מכל אלה נתברר לדברי

שטועה...".⁵⁹ כלומר, מכיון שכל התירוצים שנאמרו בסוגיין נכונים להלכה, יש להסתפק בששת האופנים הבאים, שיש בהם מקרים סותרים זה את זה להלכה.⁶⁰ הרי"ף פסק כרב חסדא, שהטועה בדבר משנה תמיד חוזר, וכתב לגבי המקרים שאין בהם ספק לפי שיטתו: "וזה אינה צריכה לפנים ולא לפני ולפנים".⁶¹ צ"ל: מומחה שטעה וכו'. שלשת הספיקות הראשונים הם במומחה, ושלשת הספיקות שאחריהם באינו מומחה.⁶² היינו, אינו מומחה (כספק הקודם, וכן בספק הבא).⁶³ המפרשים והפוסקים האריכו בכללי הדינים שעולים מסוגיין, והרי"ף מנה כאן חמשה בבי, ויד רמ"ה מנה תריסר בבי. וראה מאירי (עמוד קיח) שכתב וז"ל: ולענין סידור הדברים לענין פסק, לא נשלם הביאור בסוגיא זו אלא בהצטרף עמה הרבה

וכפי" רש"י ויד רמ"ה. [וכפי שכתב רבינו להלן גבי נפשות, זכות דרוצח וחובה לגואל הדם].⁵² התיבה "דיני" גם בכ"מ.⁵³ צריך להוסיף: מחזירין לזכות גרידתא, ואין מחזירין לחובה, לזכות שהיא חובה.⁵⁴ ורש"י ויד רמ"ה פירשו שהחובה שיש לגואל הדם הוא, שקשה בעיניו שמזכים מי שרצח את קרובו. [ואפשר שרבינו לא נח לו בפירוש זה, שכן יש אופנים שמלמדים עליו זכות ואומרים שלא זהו שהרג].⁵⁵ רבינו בכ"מ. וראה רש"י.⁵⁶ היינו, תוספת על פירוש רבינו מדברי גאון, כמובא בסוף הפיסקא. בכ"ב בתחילת פיסקא זו יש סוגר, ובסוף הפיסקא יש נקודות על המלים.⁵⁷ כלומר, שאין מחלוקת לדינא בין רב נחמן ורב ששת ורב חסדא, והם נחלקו רק איך לבאר את הסתירה בין המשניות.⁵⁸ חסר כאן תיבה, וצ"ל: "ומומחה

עד שהאש יוקדת לצליית קרי ראה כמו שצולין אותן ורוץ חתוך צלה גם אתה, כלומר, אם אינך יודע צליית קרי הנה מוקדה לצלייתם, רוץ ראה ולמוד כך, אם אינו יודע דין נואף ונואפת הא מקרא מלא⁶⁸ מות יומת הנואף והנואפת, ילך וילמד⁶⁹. ואסיקנא אמר ר' יוחנן טעו בנואף ונואפת⁷⁰ מחזירין. והיכי דמי שאין מחזירין, כגון שטעה בהעראה שלא כדרכה⁷¹.

[מתני'] דיני נפשות הכל מלמדין עליו⁷² לזכות ואין הכל מלמדין עליו חובה. [גמ'] ואתנין לאוקומה בעד ואליבא דר' יוסי, דתני עד עונה לזכות ולא לחובה, ואוקמה רב פפא באחד מן התלמידים ודברי הכל. [ד, א] דתניא מניין לאחד מן העדים שאמר יש לי ללמד עליו זכות שאין שומעין לו, שנאמר⁷³ 74 אחד לא יענה.

[מתני'] דיני ממונות המלמד חובה

ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות שמחזירין אותו, שנאמר⁶⁴ ונקי אל תהרג. ומניין ליוצא זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו שהוא חייב שאין מחזירין אותו, שנאמר וצדיק אל תהרג. וחילופה במסית.

[מתני'] ואין מחזירין לחובה. [גמ'] אמר ר' יוחנן היכא אמרינן אם טעו ופטרו החייב שאין מחזירין אותו לחייבו, בשטעו בדבר שאין הצדוקין מודין בו, כגון אם חמיו וכיוצא בהן דאתיין מדרשא⁶⁵. אבל טעו בדבר שהצדוקין מורין בו, מחזירין, מאי טעמא, זיל קרי בי רב הוא.

בעא מיניה ר' חייא מר' יוחנן, טעו בנואף ונואפת, כגון שאמרו על הנואף הזהירה התורה שנאמר⁶⁶ ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך, לנואפת לא הזהירה תורה, מהו⁶⁷. אמר ליה אדמוקדך יקד קוץ קרך וצלי. פירוש,

תוספת מלים בספיקו של ר' חייא (בהשלמת תיבות): בעא מיניה ר' חייא מר' יוח' טעו בנואף ונואפת כגון שאמר על הנואף הזהירה התו' שנ' ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך, פיר' הגאון, טעו בנואף ונואפת שבא עליה שלא כדרכה או הערה בה כדרכה, לנואפת [לא הזהירנה] תורה מהו וכו'. אך אין זה תואם את נוסח רבינו כפי שמוכח ביד רמ"ה ובערוך. 70. לפנינו לא נזכר "נואפת", ורבינו ככ"מ, וכפירושו לעיל. 71. וכן פירשו תוס' ויד רמ"ה ורבינו יונה. ורש"י פירש באופ"א, וראה חידושי הר"ן. 72. לפנינו במשנה אין את התיבה "עליו" (כאן ולהלן). 73. במדבר לה, ל. 74. נראה שיש כאן השמטה, וצריך להוסיף: עד אחד לא יענה, ומניין לאחד מן התלמידים שאמר יש לי ללמד עליו חובה מנין שאין שומעין לו שנאמר וכו'. [וכעין זה נמצא בגליון

דברים שנאמרו בענין זה בפרקים שעברו, מענין נטל רשות מראש גולה, ומענין קבלוהו בעלי דינים עליהם, ומענין שנים שדנו שאין דינם דין כלל, ומהרבה שמועות כיוצא באלו שנזכרו במה שעבר, עכ"ל. 64. שמות כג, ז: "ונקי וצדיק אל תהרג". 65. להלן עה, א. וכ"כ תוס' הוריות ד, א ד"ה בדבר. 66. ויקרא יח, כ. 67. יד רמ"ה הביא פירוש זה בשם רבינו. וכן הובא בערוך ע' קד ב. וציינו הגרי"פ במסורת הש"ס. 68. שם כ, י. 69. יד רמ"ה הקשה על פירוש רבינו, שמה היה לר' חייא להסתפק בזה כלל והרי פשוט הוא, ומקרא מפורש הוא. וראה יפה עינים שהביא סיוע לפירוש רבינו (שמביאו מהערוך שם) מהירושלמי כאן סוף הלכה ג. [וראה מרגליות הים אות י מה שהביא מספר פנים מאירות על הירושלמי כאן]. וראוי לציין שבכ"ג 41 יש

היכי דמי טעם אחד משני מקראות, ואמר רב זביד כדתנן בשחיטת קדשים פרק ט'⁸¹, המזבח מקדש את הראוי לו. ר' יהושע אומר כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד⁸², רבן גמליאל אומר כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד שנאמר⁸³ על המזבח כל הלילה⁸⁴, פי', כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד⁸⁵. ותרויהו קא מרבו פסולין שאם עלו לא ירדו, ר' יהושע מייתי לה ממוקדה, ורבן גמליאל מייתי לה ממזבח.

ודחינן והא התם מפלג פליגי, דקתני סיפא אין בין רבן גמליאל לר' יהושע אלא אדם והנסכים, שרבן גמליאל אומר הואיל וראויין הן למזבח לא ירדו, ור' יהושע אומר הואיל ואינן ראויין לאישים ירדו.

אלא אמר רב פפא כדתניא ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר⁸⁶ [ד, בן] והיה המזבח קודש קדשים כל הנוגע במזבח יקדש⁸⁷, שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי הנוגע במזבח יקדש, ת"ל⁸⁸ וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה וגו'⁸⁹, מה כבשים ראויין למזבח, אף כל הנוגע במזבח יקדש דבר הראוי למזבח.

⁷⁵ חוזר ומלמד זכות והמלמד זכות חוזר ומלמד חובה, דיני נפשות⁷⁶ המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה. [גמ'] אמר רב לא שנו אלא בשעת משא ומתן, אבל בשעת גמר דין המלמד זכות חוזר ומלמד חובה. ת"ש, ר' יוסי בר' חנינא אומר אחד מן התלמידין שזיכה ומת רואין אותו כאילו חי ועומד במקומו, אמאי, וניחוש דילמא אלו הוה קיים הוה הדר ביה. השתא מיהא לא הדר ביה. והא שלחו מיתם כי דברי ר' יוסי בר' חנינא חלוקין⁷⁷ על רבינו רב⁷⁸. ושנינן, אין חולקין איתמר.

ת"ש שני סופרי הדיינין עומדין לפנייהן אחד מן הימין ואחד מן השמאל וכותבין דברי המזכין ודברי המחייבין. דברי המזכין אמאי, לאו משום דאי חזו טעמא לחובה לא משגחי' בהו. ודחינן לא, אלא כדי שלא יאמרו שנים טעם אחד משני מקראות. וכו' יוחנן דאמר שנים שאומרים טעם אחד משני מקראות אין מונין אותן אלא אחד, מאי טעמא שנאמר⁷⁹ אחת דבר אלהים שנים זו שמענו⁸⁰, מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, ואין טעם אחד יוצא משני מקראות.

ראויה לאישים אם עלתה לא תרד, אף כל שהוא ראוי לאישים אם עלה לא ירד. וכנראה נשמט עקב הדומות. וכן מביא רבינו להלן. 83. ויקרא ו, ב. 84. לפנינו כאן ובזבחים: "היא העולה על מוקדה על המזבח." [ומכל מקום עיקר הלימוד הוא מהמלים "על המזבח" (ראה רש"י סוף ד"ה העולה)]. 85. צ"ב מה מוסיף רבינו בתיבות אלו. ואולי חסרה האות למ"ד לפני התיבה "פי'", וצ"ל: לפי' [לפיכך] כל הראוי וכו'. ואוצ"ל: אף כל. 86. שמות כט, לז. 87. לפנינו רק הסיפא של הפסוק. 88. בפסוק שלאחריו. 89. לפנינו מובא

כ"ב בכתב אחר. 75. לפנינו כאן ולהלן אין את המלה "חוזר", ורבינו ככ"מ. 76. לפנינו, בתחילה המלים "המלמד חובה מלמד זכות". 77. לפנינו: מוצא. וכן להלן: אין מוצא. 78. לפנינו רק: רבינו. לשון ר"ח בכמה מקומות הוא "רבינו רב" (ראה לדוגמא לעיל פרק א ליד הציזין להערה 110). בכ"י 42 נוסף: פ' שאמר לא שנו כול'. 79. תהלים סב, יב. 80. בפסוק: "שמעתי". לפנינו נוסף: "כי עז לאלהים", ואינו בכ"מ. 81. זבחים פג, א. 82. לפנינו נוסף (וכן במשנה זבחים שם): שנאמר 'העולה על מוקדה', מה עולה שהיא

[מתני'] דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה. [גמ'] אמר רבא דכתיב⁹⁸ ושפטו את העם בכל עת, וכתיב⁹⁹ והיה ביום הנחילו את בניו, עד¹⁰⁰ והיתה לבני ישראל לחוקת משפט, אורעה כל הפרשה כולה להיות דין¹⁰², הא כיצד יום לתחילת דין ולילה לגמר דין. וכדבר יהודה¹⁰³ דאמר שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין, שנים כותבין ואין עושין דין. ואמר רב חסדא לא שנו אלא ביום (טוב), אבל בלילה כותבין ואין עושין דין, והו¹⁰⁴ להו עדים ואין עד נעשה דין.

ההוא סומא¹⁰⁵ דהוה בשבכותיה דר' יוחנן דהוה דין דינא ולא אמר ליה ר' יוחנן ולא מידי. והאמר ר' יוחנן הלכה

ר' עקיבא אומר, המזבח עולת תמיד⁹⁰, מה עולה ראויה אף כל ראוי. ותרויהו קא ממעטי פסולין⁹¹ שנגעו במזבח שלא קדשו, חד מייתי להו מכבשים, ור' עקיבא מייתי להו מעולה. ודחינן, והאמר רב אדא עולת העוף פסולה איכא בינייהו, לר' יוסי הגלילי דמפיק לה מכבשים סבר כי כבשים אם הן פסולין לא קדשי אבל עולת העוף פסולה קדשה, ולר' עקיבא לא קדשה⁹².

אלא אמר רב אשי כדתניא⁹³ דם יחשב⁹⁴, לרבות הזורק דברי ר' ישמעאל⁹⁵, ר' עקיבא אומר⁹⁶ או זבח, לרבות הזורק, ותרויהו קא מרבו זריקה. נמצא טעם אחד משני מקראות, כגון זה בדיני נפשות אין מונין להן אלא אחד⁹⁷.

בחוק, לר' ישמעאל שריב[ה את הזורק] מן השוחט חייב אחת, לר' עקיבא חייב ש[תים אף על] הזורק. פיר' בחוק, כשוחט בחוק. 96. ויקרא יז, ח. 97. רבינו מדגיש "בדיני נפשות". וכן ברמב"ם סנהדרין י, ה; יב, ג. 98. שמות יח, כב. 99. דברים כא, טז. 100. להלן בהמשך העמוד. 101. במדבר כז, יא. 102. וכ"כ יד רמ"ה בביאור דברי רבא. [אלא שהוא גורס "רבה"]. וראה רשב"ם ב"ב קיג, ב ד"ה דלמא, שרק מכאן לומדים שהכתוב "והיה ביום הנחילו" עוסק במשפט הנחלה. וראה שו"ת באר חיים מרדכי סי' סד (מובא במרגליות הים אות כה) שדן בהרחבה בדברי רבינו אלה. 103. אגב שהביא רבינו כאן את הדרשה דאורעה כל הפרשה כולה להיות דין, מביא את מאמר רב יהודה בענין זה, ואח"כ ממשיך לפרש את הסוגיא כסדר. [לפנינו: רב יהודה אמר רב, ורבינו כדק"ס אות ג]. 104. לפנינו: משום דהו להו. 105. בכי"ג נוסף: באחת [מענין]. וז"ל הרמב"ן במלחמות (על דברי הרי"ף שכתב שרק סומא באחת מענינו כשר לדון דיני ממונות): וכך כתב רבינו שרירא גאון ז"ל

רק המלה "כבשים", וכ"כ רש"י. 90. כי"ג. 2ג. בכי"ר: עולה תמיד. לפנינו כתוב רק "עולה", ופירשו יד רמ"ה וראב"ד על תורת כהנים (פר' צו ו) שהכוונה לפסוק מב שם: "עולת תמיד", וכן משמע מרש"י (ראה חמרא וחיי, וראה גם רש"י על התורה שם פסוק לו). בפסוק שם לא נזכרת המלה "מזבח", ונראה שכוונת רבינו לסמיכות המלים "עולה תמיד" ו"מזבח" האמורה בענין. 91. היינו, שלא נראו מעולם (רש"י ויד רמ"ה). 92. אבל רש"י (בזבחים פג, ב) ויד רמ"ה פירשו להיפך, שרבי יוסי הגלילי שלומד מכבשים, הדין שקרבן פסול המזבח מקדשו נוהג רק בכבשים, אבל עולת העוף פסולה שעלתה על המזבח, תרד. ואילו לרבי עקיבא שלומד מעולה, גם עולת העוף פסולה שעלתה על המזבח קדשה. 93. ויקרא יז, ד. 94. כ"ה בזבחים קז, א. לפנינו כאן: "דם יחשב לאיש ההוא דם שפך". רש"י כתב שהלימוד הוא מהמלים "דם שפך" (וכ"כ בזבחים שם). ואולי חסר בדברי רבינו התיבה וכו', וכ"ה ביד רמ"ה. 95. בכי"ג נוסף: [פיר'] בענין השוחט

[מתני'] דיני נפשות דנין ביום וגומרינ ביום. [גמ'] מנא לן, שנאמר¹¹¹ והוקע אותם לה' נגד השמש¹¹². ומניין להוקעה שהיא תלייה, שנאמר¹¹³ והוקענום לה' בגבעת שאול בחר ה'¹¹⁴.

[ז"ה, א] אם העם חטאו ראשים מה חטאו, אמר רב אמר לו הק[ב"ה] למשה חלק להן בתי דינין. מה טעמא,¹¹⁵ לפי שאין דנין שנים ביום אחד, איני, והאמר רב חסדא לא שנו אלא בשתי מיתות אבל במיתה אחת דנין, אלא להשיב חרון אף¹¹⁶.

[מתני'] דיני נפשות גומרינ בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה כול'¹¹⁷. [גמ'] מנא לן, אמר ר' חנינא דאמר קרא¹¹⁸ מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים, כלומר כיון שאין מלינין בדין כאלו הן מרצחים¹¹⁹. רבא אמר¹²⁰ אשרו חמוץ, אשרו דיין שמחמץ את דינו, כלומר מאריך, ואינו חותכו כמו מצה¹²¹, אלא ממתין עד שיחמץ. ר' אלעזר¹²²

כסתם משנה, ותנן¹⁰⁶ כל הכשר לדון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואינו כשר לדון, וא"ר יוחנן לאייתויי סומא באחת מעיניו, ור' מאיר היא¹⁰⁷ דמקיש ריבים לנגעים, מה נגעים ביום דכתיב¹⁰⁸ [וביום הראות בו בשר חי, אף ריבים ביום. ומה נגעים שלא בסומין דכתיב] לכל מראה עיני הכהן, אף ריבים שלא בסומין. ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח להכשיר בסומא באחד מעיניו¹⁰⁹. ואמרינן, מיכדי האי סתמא והאי סתמא, למה סמך על זו ודחה האחרת. אי בעי תימ' האי סתמא, והיא מתני' דהכא, אוקימנא דלא כר' מאיר דסתם מתני' כוותיה, אלא כרבנן דאינון רבים, וההיא סתמא דבנידה לר' מאיר. ואף על גב דתרווייהו סתמי, אינון סתמא דרבנן עדיפא. אי בעי תימ' משום דתני לה למתני' דהכא גבי הלכתא דדיני, דהאי פירקין כול' דיני ניהו והילכתא ניהו. ויש מי שהיה פותר בה, זו מפני ששנויה בלשון רבים וזו שבמסכת נידה שנויה בלשון יחיד¹¹⁰, ולא סבירא לן.

נמצאת מענה דינו. ועיין שם בהערה 150. 113. ש"ב כא, ו. 114. רבינו מקצר ואינו מביא את הראיה מהמשך הפסוקים. 115. אולי חסרה כאן המלה "אילמא", כלפנינו. 116. רש"י פירש שהקב"ה רואה שכולם עסוקים בדבר ומקנאין לכבודו. ויד רמ"ה פירש כדי שיגמרו דינם מהרה ויסלקום מן העולם. עיי"ש מה שהקשה על פירש"י. 117. צ"ע התיבה כול'. [לפנינו מובא כאן הפסקא הקודמת במשנה: "דיני ממנות גומרים ביום וכו'"]. 118. ישעיה א, כא. 119. וראה יד רמ"ה ורש"י. 120. שם יז. 121. היינו, שאינו חותך הדין מיד כמו מצה שאופים אותה מיד. 122. כ"ה בכ"מ, וכן ביד רמ"ה. לפנינו: ר' אלעזר אמר ר' יצחק. וראה דק"ס אות י' שנוסח רבינו מדויק יותר.

בתשובותיו כלשון הזה, ורובא דרבנן דוקאני הכי גרסי בהדיא ההוא סומא באחת מעיניו דהוה בשבבותיה דר' יוחנן וכו'. וראה הערה 109. 106. נדה מט, ב. 107. כ"ה בגמ' שם נ, א. [וכ"כ רש"י כאן]. 108. כן צריך להשלים, ונשמט עקב הדומות "דכתיב" "דכתיב". וכ"כ בכ"י⁴³. 109. רבינו נוקט שרק סומא באחת מעיניו הכשיר רבי יוחנן (ראה הערה 105), וכדעת הר"ף והרא"ש ויד רמ"ה ורוב הראשונים. ושלא כתוס' (נידה שם ד"ה ור"מ) ורש"י (כפי שביארו רבינו יונה). 110. לשון משנתנו: דיני ממנות דנין ביום וכו', ולשון המשנה בנידה: כל הכשר לדון וכו'. 111. במדבר כה, ד. 112. עיין מאירי שכתב שאין לומר שגמר דין היה בלילה והוקעה ביום, שאם כן

דריש האי קרא צדק ילין בה ועתה מרצחים, כל המלין צדקה, כלומר כל הפוסק לתת צדקה לעניים ומלינה ואינו נותנה מיד¹²³, מרצחים הן. והני מילי בריפתא ותמרי, שעניי עניים נשואות בהן ומצפין להן כדי שיאכלו אותן בערב ואין מכינין להן מאי שיאכלו, וכיון שלא נתן להן זה נמצאו מתים הלילה כולו ברעב, אבל זווי או חיטי ושערי לית לן בה. [מתני'] לפיכך אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב. [גמ'] מאי טעמא לפי שאין הריגת בית דין דוחה לא שבת ולא יום טוב¹²⁴ כול'. פשוטה היא. ואי אמרת לידייניה במעלי שבתא וליגמרו לדיניה בחד בשבא, מינשו לטעמייהו. ואף על גב דכתובין הוו דברי כל אחד ואחד, נהי דכתבי טעמא דמפקי בפומייהו טעמא דבליבא מינשו¹²⁵, הילכך לא אפשר.

דריש האי קרא צדק ילין בה ועתה מרצחים, כל המלין צדקה, כלומר כל הפוסק לתת צדקה לעניים ומלינה ואינו נותנה מיד¹²³, מרצחים הן. והני מילי בריפתא ותמרי, שעניי עניים נשואות בהן ומצפין להן כדי שיאכלו אותן בערב ואין מכינין להן מאי שיאכלו, וכיון שלא נתן להן זה נמצאו מתים הלילה כולו ברעב, אבל זווי או חיטי ושערי לית לן בה. [מתני'] לפיכך אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב. [גמ'] מאי טעמא לפי שאין הריגת בית דין דוחה לא שבת ולא יום טוב¹²⁴ כול'. פשוטה היא. ואי אמרת לידייניה במעלי שבתא וליגמרו לדיניה בחד בשבא, מינשו לטעמייהו. ואף על גב דכתובין הוו דברי כל אחד ואחד, נהי דכתבי טעמא דמפקי בפומייהו טעמא דבליבא מינשו¹²⁵, הילכך לא אפשר.

יט, ב ובמגילה ג, ב, ועוד. לפנינו: לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו מה ת"ל. 130. וכ"כ יד רמ"ה (ד"ה הא דאמרינן). במגילה (שם) כתב רבינו רק: לאחיו אינו מטמא לאחותו לא כל שכן, א"כ מה ת"ל לאחותו. 131. רבינו כאן מפרש כרש"י במגילה שם, שהדין שלא יבטל אדם את מצות פסח או מילה כדי להיטמא לקרוביו נלמד מנזיר, שאף הוא אסור לו לבטל את מצות נזירותו כדי להיטמא לקרוביו. אבל במגילה שם פירש רבינו כפירוש תוס' כאן ורש"י ברכות שם, שהטעם שהולך לשחוט פסחו או למול את בנו לא יטמא, הוא מפני שמצות פסח ומילה הם מצוות חמורות שיש בהן כרת. והערוך (שם) העתיק את שני הפירושים של רבינו. 132. רבינו מפרש שמדובר בישראל שאינו כהן או נזיר, רק שהוא עוסק במצוה שתבתל. וכ"פ תוס' כאן, ורש"י בברכות ומגילה שם, ויד רמ"ה. וכ"כ הערוך ע' שב בשם רב האי גאון. ושלא כרש"י כאן שפירש

123. לפנינו: כל תענית שמלינין בו את הצדקה. ופירשו רש"י ויד רמ"ה שרגילין היו לחלק צדקה ביום תענית וכו'. אבל רבינו כותב בסתם: כל הפוסק לתת צדקה וכו'". אבל בהמשך דברי רבינו משמע ג"כ שמדובר ביום תענית. 124. לפנינו נזכר רק שבת, אך הוא הדין יום טוב. וראה רש"י תחילת לו, א. 125. וכן גירסת ריא"ז: נהי דבפומא כתב, דבליבא מינשו. וראה יד רמ"ה. לפנינו: נהי דפומא כתבין, ליבא דאינשי אינשי. וראה הגהת מהרש"ל. 126. במדבר כח, ט. 127. וכן ביד רמ"ה, והוסיף: ולא מוספי שבת בלבד, אלא אף התמיד דוחה שבת שנאמר (בפסוק שלאחריו) עולת שבת בשבתו וכו'. 128. כעת רבינו מביא את הלימוד מולאחותו, ובסוף מסיים את הק"ו: שבת שנדחית מפני העבודה וכו'. 129. הערוך (ערך אח) העתיק את דברי רבינו אלו. רבינו גורס כאן רק את התיבה "ולאחותו", וכ"ה בכ"מ, וכן בברכות